

CONCEPT RAADSPROGRAMMA 2018-2022

SAMEN MAKEN WE ETTEN-LEUR

CONCEPT 1 mei 2018

Voorwoord

Voor u ligt het concept raadsprogramma voor de raadsperiode 2018-2022. Hierin geven we aan wat we de komende vier jaar willen bereiken. We spreken bewust nog van een concept raadsprogramma omdat we hierin de aanvullingen en/of aanscherpingen van de acht in de gemeenteraad vertegenwoordigde partijen nog moeten verwerken. Ook leggen we het programma nog voor aan de leerlingen van de Katholieke Scholengemeenschap Etten-Leur (KSE) en het Munnikenheidecollege alsmede Ondernemers, Onderwijs, maatschappelijke Organisaties, Onze inwoners en andere Overheden (verder te noemen de vijf O's) waaruit uiteraard ook nog mogelijke aanvullingen en/of aanscherpingen voortkomen. Op basis van de besprekingen met de raadsfracties en de vijf O's maken we het raadsprogramma definitief en bieden dit ter vaststelling aan de gemeenteraad aan.

Uitgangspunten toekomstvisie gelden ook in veranderende tijden

De essentiële uitgangspunten zoals die in de 'Toekomstvisie Etten-Leur doet het gewoon' zijn vastgelegd, gelden voor ons nog steeds. Deze uitgangspunten zijn:

- Het gaat over mensen;
- Het gaat over samenwerking;
- Het gaat om balans;
- Het gaat om andere rollen.

Echter sinds we de toekomstvisie in 2012 vaststelden heeft de tijd, gelukkig ook in Etten-Leur, niet stilgestaan. In de tijd dat we de toekomstvisie vaststelden was een aantal zaken nog minder of zelfs nog niet in beeld. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de energietransitie waarvoor in het klimaatakkoord van Parijs op internationaal niveau afspraken zijn gemaakt. Een ander voorbeeld is een toenemende decentralisatie van taken naar de gemeente. Na de decentralisatie van het sociaal domein in 2015 is met de komst Omgevingswet, die op 1 januari 2021 van kracht wordt, een nieuwe grote decentralisatie naar de gemeente in voorbereiding.

Belangrijke bouwstenen voor dit concept-raadsprogramma

Ook wordt steeds duidelijker wat overheidsparticipatie in de praktijk voor ons als gemeente betekent. Een belangrijk punt dat in dit kader zeker niet onvermeld mag blijven is het spel 'De Koerskaart', dat in het vierde kwartaal van 2017 is gespeeld door zo'n 900 mensen. Onze partners (inwoners, onderwijs en ondernemers) hebben met dit spel aangegeven welke ontwikkelingen zij voor Etten-Leur belangrijk vinden. Ook gaven ze aan welke bijdragen ze zelf daaraan willen/kunnen leveren. We hebben bij het schrijven van dit raadsprogramma dankbaar gebruik gemaakt van de informatie, die via 'De Koerskaart' is opgehaald en ons via het document "Bouwstenen voor de beleidsactualisatie" vanuit de ambtelijke organisatie is aangeboden. De informatie over wat onze partners willen bijdragen, kan vervolgens gebruikt worden bij het smeden van (maatschappelijke) akkoorden samen met onze partners. Een goed voorbeeld van een dergelijk akkoord is de onderwijsagenda, die door het gehele onderwijsveld samen met de gemeente is opgesteld en die de gemeenteraad in 2017 vaststelde.

Naast de input die met 'De Koerskaart' is opgehaald, gebruikten we resultaten van de onlangs uitgevoerde burgerpeiling. Daarnaast verwerkten we de speerpunten die iedere partij die in de gemeenteraad gekozen is inbracht tijdens het openbaar debat van 3 april 2018. Ook gebruikten we de verkiezingsprogramma's van de acht partijen om dit concept raadsprogramma op te stellen. Tevens gebruikten we de input die we van diverse organisaties ontvingen bij het opstellen van dit concept raadsprogramma.

Leeswijzer

Dit raadsprogramma bouwden we op aan de hand van de 9 programma's waaruit vanaf de begroting 2019 de begroting bestaat. Deze programma's zijn gelijk aan de negen zogeheten taakvelden die zijn opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Per programma geven we op hoofdlijnen richting. Ook nemen we de uit te voeren acties op. De nadere uitwerking vindt plaats in het op te stellen beleidskader 2018-2022 en de begroting 2019, die een doorkijk geeft tot 2022.

CONCEPT 1 mei 2018

0. Bestuur en ondersteuning

Beoogd maatschappelijk effect

Een bestuurskrachtige, toekomstbestendige en aantrekkelijke gemeente voor jong en oud die effectief en efficiënt de maatschappelijke opgaven uitvoert in samenwerking met inwoners, bedrijven en organisaties en aan hen een optimale dienstverlening levert.

Wat gaan we doen om het maatschappelijk effect te bereiken?

Samen plannen maken en uitvoeren

We halen bij de vijf O's op wat hun ideeën en wensen zijn en maken op basis daarvan plannen. Door goed te luisteren en te kijken, weten we wat er leeft en stimuleren daarbij de uitwisseling van kennis en ervaringen. We brengen de inspanningen van alle partners op specifieke thema's of onderwerpen nog meer bij elkaar en trekken samen op in de uitvoering. De vijf O's staan naast elkaar en niet tegenover elkaar. Dit vanuit het uitgangspunt van gelijkwaardigheid, respect en mede-eigenaarschap. Met ieder zijn eigen rol en verantwoordelijkheid. Daarbij staat de leefwereld van onze inwoners en partners centraal. De gemeente ondersteunt waar nodig als proactieve partner initiatieven die bijdragen aan de te bereiken maatschappelijke effecten. We gaan hierbij uit van het principe "ja mits" in plaats van "nee tenzij".

De gemeente betreft de vijf O's bij en informeert hen over de voorbereiding, de vaststelling en de uitvoering van beleid. Een goede communicatie in heldere taal is hierbij noodzakelijk. Noodzakelijk onderdeel van een goede communicatie is een helder stappenplan om tot plannen te komen. Dit stappenplan bestaat in ieder geval uit:

- Zowel via bijeenkomsten als digitaal ophalen van input voor een plan bij alle betrokkenen en vastleggen wat allemaal is opgehaald;
- Dan pas een concept plan maken;
- Het concept plan bespreken met alle betrokkenen en vastleggen wat deze besprekingen hebben opgeleverd;
- Een aangepast plan maken waaruit blijkt hoe de resultaten van de besprekingen zijn verwerkt (en wanneer verwerking in het plan niet mogelijk is een duidelijke motivering waarom geen verwerking kan plaatsvinden);
- Vaststellen van het plan.

Bij besluitvorming door het college of de gemeenteraad zijn de resultaten van deze stappen verwerkt in de voorstellen en is alle input die is verzameld te raadplegen.

Ophalen bij inwoners hoe zij de inspanningen van de gemeente waarderen

Jaarlijks voeren we de burgerpeiling 'waarstaatjegemeente' uit. Hiermee verzamelen we gegevens over de waardering die inwoners hebben voor de inspanningen van de gemeente. We verzamelen zowel gegevens op gemeenteniveau als op wijkniveau. Deze gegevens gebruiken we voor de gesprekken die we op wijkniveau willen houden (zie verder onder het kopje 'de gemeenteraad treedt op als volksvertegenwoordiger').

De gemeenteraad treedt op als volksvertegenwoordiger

De gemeenteraad nodigt in het kader van 'de raad op bezoek' partners uit om aan één tafel met elkaar te kijken wie wat kan doen om een maatschappelijk effect te bereiken.

Maar ook de vijf O's kunnen dit initiatief nemen. De gemeente faciliteert dan, luistert, brengt samen en let op inbreng van iedereen (ook minderheidsstandpunten). De gemeenteraad volgt dan het proces, de inbreng en de voortgang op het resultaat (monitoren).

De gemeenteraad wil ook actief naar inwoners toe gaan en ze actief uitnodigen wanneer er ontwikkelingen, zowel op fysiek als op sociaal vlak, aan de orde zijn in hun wijk. We stellen hiervoor een aparte raads werkgroep in, met de opdracht om voor 1 november 2018 een concreet voorstel aan de raad aan te bieden hoe we inwoners het beste uit kunnen nodigen en hoe we ze vervolgens kunnen betrekken bij de planvorming.

Tevens wil de gemeenteraad de betrokkenheid van de vijf O's bij het werk van de gemeenteraad vergroten. De werkgroep raadsprogramma vragen we hiertoe concrete voorstellen te ontwikkelen.

Beleving van de klant centraal stellen in gemeentelijke dienstverlening

De kwaliteit van onze dienstverlening, zowel digitaal als fysiek, is goed en afgestemd op ieders persoonlijke behoefte (maatwerk). We behandelen inwoners, bedrijven en organisaties op de manier waarop zij behandeld willen worden (gastheerschap). Waar mogelijk is het contact digitaal. Maar er blijft de mogelijkheid voor persoonlijk contact voor mensen die dat willen of wanneer zaken te ingewikkeld zijn om digitaal af te handelen. Tegelijkertijd bezien we de mogelijkheden om inwoners die dat willen te helpen meer digivaardig te worden. Er blijft ook tenminste één loket in het stads kantoor waar mensen die dit willen contant kunnen betalen.

Bij persoonlijk contact geldt: in de verdere toekomst bij voorkeur aan huis, maar de komende vier jaar óók in het stads kantoor. De beleving van de klant staat in onze dienstverlening centraal.

De gemeente levert een bijdrage aan het oplossen van vraagstukken met behulp van slimme en veilige ICT-oplossingen. Wij zetten onze data om naar bruikbare informatie om samen beter te kunnen sturen op ontwikkelingen en resultaten en om onze dienstverlening zoveel mogelijk op ieders persoonlijke behoefte te kunnen afstemmen. De ontwikkelingen in de informatiesamenleving gaan razendsnel. We kunnen alleen goede fysieke dienstverlening en maatwerk bieden, als ook de digitale dienstverlening op niveau is.

Regionale samenwerking zijn wijzelf

Etten-Leur wil een zelfstandige gemeente zijn en blijven en het dorps karakter behouden. Zelfstandig kun je blijven door slim samen te werken. Dit doen we om krachtenbundeling, kwaliteitsverbetering en kostenbeheersing te realiseren. In het kader van kostenbeheersing gaan we overmatige vermogensvorming bij samenwerkingsverbanden tegen. In regionale samenwerking zoeken we aansluiting bij de partner(-s) die het beste bij een bepaald vraagstuk past of passen. In die samenwerking nemen we een sterke centrumpositie in. Daarbij maken we gebruik van bestaande samenwerkingsverbanden. Samenwerking in de regio vraagt om investeren in vertrouwen, denkkracht, tijd en geld. Samenwerking vraagt ook om zaken los te laten. We blijven wel verantwoordelijk voor ons beleid en willen onze inwoners goed kunnen uitleggen wat we doen, dus willen we als gemeente(raad) wel grip houden op de samenwerkingsverbanden. De gemeenteraad investeert daarom in de relatie met andere gemeenteraden om gezamenlijk voor een goede regionaal afgestemde aansturing van en grip op de samenwerkingsverbanden te zorgen zoals vastgelegd in de 'nota verbonden partijen'.

Regels moeten toegevoerde waarde hebben

De gemeente werkt zo regelarm mogelijk. Regels moeten namelijk toegevoerde waarde hebben. De regels die er zijn, kunnen we goed uitleggen. Ook handhaven we deze regels. Regels die niet voldoen aan voornoemde voorwaarden schaffen we af.

Actief subsidies binnenhalen

De gemeente zet zich actief in om subsidies binnen te halen voor projecten die bijdragen aan de realisering van dit raadsprogramma.

Tussentijds evalueren

Samen met de vijf O's evalueren we halverwege de raadsperiode de uitvoering van dit raadsprogramma.

Gezonde en evenwichtige financiële huishouding Bij tarieven is het uitgangspunt 'de veroorzaker betaalt'. De tarieven zijn kostendekkend en de meerjarenbegroting is sluitend. We blijven daarbij behoren tot de vijf goedkoopste gemeenten in West-Brabant om in te wonen. We houden de reservepositie op een voldoende niveau waarbij een weerstandsratio van 1,1 voor ons het minimum is.

Uit te voeren acties

- We halen bij de vijf O's op wat hun ideeën en wensen zijn en maken op basis daarvan pas plannen;
- We doorlopen bij het maken van plannen steeds het stappenplan zoals dat in dit programma beschreven is;
- We ondersteunen waar nodig als proactieve partner initiatieven die bijdragen aan de te bereiken maatschappelijke effecten;
- We betrekken partners bij en informeren hen over de voorbereiding, de vaststelling en de uitvoering van beleid;
- De gemeenteraad nodigt in het kader van 'de raad op bezoek' partners uit om aan één tafel met elkaar te kijken wie wat kan doen om een maatschappelijk effect te bereiken;
- De gemeenteraad stelt een aparte raadswerkgroep in die voor 1 november 2018 een concreet voorstel aan de raad doet over het actief uitnodigen van inwoners in de wijk;
- De werkgroep raadsprogramma ontwikkelt concrete voorstellen om de betrokkenheid van de vijf O's bij het werk van de gemeenteraad vergroten;
- We realiseren een kwalitatief goede gemeentelijke dienstverlening, zowel digitaal als fysiek, afgestemd op ieders persoonlijke behoefte;
- We handhaven tenminste één loket in het stadskantoor waar mensen die dit willen contant kunnen betalen;
- De gemeenteraad investeert in de relatie met andere gemeenteraden om gezamenlijk voor een goede regionaal afgestemde aansturing van en grip op de samenwerkingsverbanden te zorgen zoals vastgelegd in de 'nota verbonden partijen'
- We werken zo regelarm mogelijk;
- We handhaven de regels die er zijn;
- We evalueren samen met de vijf O's halverwege de raadsperiode de uitvoering van dit raadsprogramma;
- We blijven behoren tot de vijf goedkoopste gemeenten in West-Brabant om in te wonen;
- We houden de reservepositie op een voldoende niveau waarbij een weerstandsratio van 1,1 voor ons het minimum is;
- We zetten ons actief in om subsidies binnen te halen voor projecten die bijdragen aan het realiseren van dit raadsprogramma.

1. Veiligheid

Beoogd maatschappelijk effect

In de gemeente Etten-Leur voelen inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig.

Wat gaan we doen om het maatschappelijk effect te bereiken?

Veiligheidsgevoel verhogen

De gemeente zorgt samen met verschillende partners die actief zijn op het gebied van veiligheid, voor preventie en bewustwording. Het gemeentelijk veiligheidsterrein omvat een reeks van veiligheidsonderwerpen, variërend van woonoverlast en jeugdcriminaliteit tot verkeersveiligheid, huiselijk geweld en georganiseerde criminaliteit. Bij de aanpak van al deze thema's heeft de gemeente de regierol. Dat betekent: sturing op de selectie en aanpak van veiligheidsthema's, op samenwerking en nakoming van afspraken, op tussentijdse evaluaties en doorontwikkeling van de aanpak. Om onze regierol waar te maken stellen we voor eind 2018 een integraal veiligheidsplan op. Hiermee worden de partners achter een gezamenlijke visie geschaard, de belangrijkste onderwerpen geselecteerd en van een aanpak voorzien en de juiste impulsen voor de borging van samenwerking en coördinatie gegeven. Wij vinden een integraal veiligheidsplan belangrijk omdat uit de burgerpeiling 2017 blijkt dat veiligheid voor de vierde keer op rij de belangrijkste factor is in de beoordeling van de gemeente.

Onderwerpen die hierbij zeker aan de orde komen zijn:

- Buurtpreventie stimuleren en uitbreiden in geheel Etten-Leur;
- Aantallen en zichtbaarheid van de wijkagenten;
- Aantal, inzet, zichtbaarheid, bereikbaarheid en reactietijd van de gemeentelijke boa's;
- Verkeersveiligheid (zie ook thema 2. Verkeer, vervoer en waterstaat).

Bij inwoners gaat het vaak over het gevoel van veiligheid. Uit de burgerpeiling 2017 blijkt dat 87% van de respondenten zich altijd/meestal veilig voelen. Ook blijkt uit onderzoek dat het bij het veiligheidsgevoel vaak om de verkeersveiligheid gaat (zie ook thema 2. Verkeer, vervoer en waterstaat). We maken de komende jaren slimmer gebruik van de feiten en cijfers. Dat helpt ons bij het in beeld brengen en vervolgens aanpakken van onveilige situaties. Dit om zowel de veiligheid als het veiligheidsgevoel te vergroten.

Samen georganiseerde criminaliteit aanpakken

Ongewenste situaties waarin de onderwereld in de bovenwereld infiltreert, willen we voorkomen. We willen een eerlijke gemeente (gemeenschap) zijn. Om meer als één samenleving de georganiseerde criminaliteit aan te pakken:

- Investeren we in de samenwerking tussen alle betrokken partijen;
- Maken we hierover afspraken in het integraal veiligheidsplan;
- Werken we aan bewustwording en informatie-uitwisseling om de gevaren van ondermijning te begrijpen en aan te kunnen pakken;
- Investeren we in het verbeteren van de leefomgeving om het risico op ondermijning te verkleinen;
- Kiezen we qua aanpak voor een gebiedsgerichte, branchegerichte, groepsgerichte en persoonsgerichte aanpak van ondermijning.

Veiligheid in relatie tot andere maatschappelijke vraagstukken bezien

Vanuit de regio is er aandacht voor de link tussen veiligheid en jeugdzorg. In Etten-Leur hebben we, net als in andere gemeenten, ook te maken met personen met verward gedrag. Hier ligt een link tussen veiligheid en zorg. Ook hierbij vormt een netwerk van partners een vangnet en wordt het beleid en de aanpak opgenomen in het integraal veiligheidsplan.

Veiligheid vergroten door samenwerking in een netwerk

Inwoners en bedrijven willen in gesprek over wat er goed gaat en wat beter kan als het gaat om veiligheid. De praktische aanpak in een netwerk van inwoners, vrijwilligers en professionele partners, bevalt goed. Bij problemen schalen we als gemeente direct op. We zetten de buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) in om illegale dumpingen te voorkomen en – in geval van illegale dumping – direct handhavend op te treden. De boa's in de wijk moeten zichtbaar, benaderbaar en aanspreekbaar zijn. Het netwerk is nu al zo groot dat we overlast vaak al voorkomen. We hebben dan ook grote waardering voor de inzet van de buurtpreventisten. Het informele netwerk kunnen we echter nog beter inzetten. Zo zorgen we samen voor een veilig Etten-Leur.

Uit te voeren acties

- We stellen samen met partners een integraal veiligheidsplan op en voeren dit uit;
- We brengen met behulp van data-analyse onveilige (verkeers)situaties in beeld en pakken deze aan;
- We stimuleren bewustwording en brengen informatie-uitwisseling op gang om de gevaren van ondermijning te begrijpen en aan te pakken;
- We investeren in het verbeteren van de leefomgeving om het risico op ondermijning te verkleinen;
- We pakken ondermijning gebiedsgericht, branchegericht, groepsgericht en persoonsgericht aan.

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Beoogd maatschappelijk effect

De openbare ruimte is veilig ingericht voor alle gebruikers en het kwaliteitsniveau voldoet structureel aan de normen die vastliggen in Beheren op Niveau.

Wat gaan we doen om het maatschappelijk effect te bereiken?

Samen knelpunten in het verkeer bespreken en aanpakken

Verkeersveiligheid, bereikbaarheid en doorstroming van verkeer dragen bij aan een goede leefomgeving.

Met betrekking tot de verkeersveiligheid brengen we de gevaarlijke situaties in beeld en komen met voorstellen voor het aanpakken van deze situaties. We gebruiken hierbij zowel de kennis van weggebruikers, die op basis van hun dagelijkse ervaring goed kunnen aangeven waar knelpunten zijn op deze gebieden, als van data-analyse.

Bijzondere aandacht besteden we aan de verkeerssituatie rond scholen. We vergroten de veiligheid door educatie en door samen te kijken naar en waar mogelijk doorvoeren van verbeteringen in de omgeving. Verkeersveiligheid gaat namelijk vaak over het gedrag van de weggebruikers. We spreken weggebruikers aan op hun gedrag maar treden waar nodig ook handhavend op. De aanpak gaat dus verder dan alleen fysieke maatregelen. Dit pakken we aan samen met onze partners zoals de politie, scholen, (verkeers)ouders, wijkverenigingen en de bewoners.

In het kader van de doorstroming onderzoeken we de verkeersafwikkeling in Etten-Leur Noord. Dit bekijken we in combinatie met de plannen voor de invulling van het Ggz terrein. Het resultaat van dit onderzoek vormt een bouwsteen voor de Omgevingsvisie. Uitgangspunt is de doorstroming te optimaliseren zonder de toevoeging van relevante infrastructuur. Deze toevoeging kan alleen aan de orde zijn bij substantiële externe subsidiëring.

Ook daar waar een substantiële uitbreiding van het aantal woningen aan de orde is (zie ook programma 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing), brengen we de verkeersafwikkeling in beeld en komen waar nodig met voorstellen om de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid te vergroten en de doorstroming te verbeteren.

Beheren op Niveau

De gemeente is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de openbare ruimte. De inwoners zijn hierover gemiddeld genomen tevreden en wij willen dat dit zo blijft. Daarom behouden we de kwaliteitsniveaus zoals vastgelegd in Beheren op Niveau. Extra aandacht besteden we aan het beheer van voet- en fietspaden. Dat is voor iedereen belangrijk, maar met de toenemende vergrijzing des te belangrijker. LED-verlichting zorgt voor een betere zichtbaarheid van verkeerssituaties. Daar waar mogelijk zetten we slimme technologie in om de verkeers- en sociale veiligheid te bevorderen. We streven kostenbesparing in het openbaar gebied na door de inzet van nieuwe technieken, mits dit niet ten koste gaat van de milieukwaliteit.

Groen en openbare ruimte versterken

Onze inwoners hechten veel waarde aan een goede groenvoorziening. Openbaar groen draagt bij aan een gezonde leefomgeving. We zetten ons dan ook in op behoud en waar nodig versterken van het openbaar groen in het stedelijk gebied. Uitgangspunt is 80 m² groen per woning. Het verkopen van snippergroen zetten we voort.

In het buitengebied versterken we het groen door de aanleg van nieuwe groenelementen in de vorm van ecologische verbindingzones en de aanleg van erfbeplanting. Behoud en aanleg van nieuw groen in combinatie met verstandig beheer draagt bij aan een betere diversiteit aan planten en dieren. De gemeente stimuleert eigenaren van gronden in het buitengebied daarmee rekening te houden. De aanleg van nieuw groen mag geen belemmering vormen voor de bestaande agrarische bedrijven.

Het parkeerbeleid evalueren en waar nodig aanpassingen doorvoeren

Ons uitgangspunt is om op een prettige, onbelemmerde en logische manier te kunnen parkeren. Parkeren is een onderwerp waar inwoners en ondernemers zeer bij betrokken zijn en over in gesprek willen blijven. De aanpassingen van het parkeerbeleid voor het centrumgebied evalueren we daarom met alle belanghebbenden. Uitgangspunt is dat betaald parkeren in het centrum van Etten-Leur (inclusief de parkeergarage) gehandhaafd blijft, waarbij de tarieven lager zijn dan in de centrumgebieden van Bergen op Zoom, Breda, Oosterhout en Roosendaal. Het tarief in de parkeergarage blijft lager dan het tarief voor het parkeren op maaiveld. Nu het contract met de beheerder van de parkeergarage binnen afzienbare tijd afloopt, verwachten wij voorstellen met daarin de mogelijke varianten voor de toekomstige exploitatie van de parkeergarage. Uitgangspunt voor deze varianten is dat de gemeente grip houdt op de tarieven in de parkeergarage. Daarnaast blijven we werken met bewonersvergunningen waarvan de gemeente de kosten voor zijn rekening neemt. We willen hierbij wel de uitgifte van vergunningen verder digitaliseren. Hierdoor kunnen gebruikers op een eenvoudige wijze hun eigen parkeerbehoefte regelen. Voor de klant een gemak, voor de gemeente efficiënt. Op wijkniveau nemen we waar mogelijk uitbreiding van het aantal parkeerplaatsen mee in plannen voor herinrichting van wegen. Naast de evaluatie van het parkeren in het centrum, evalueren we ook met alle betrokkenen de parkeerregulering door middel van blauwe zones. Op basis van de resultaten van deze evaluatie voeren we waar nodig aanpassingen door.

Los daarvan staan we open voor breed gedragen initiatieven voor aanleg van parkeerplaatsen mits deze passen binnen de normen voor het aantal vierkante meters openbaar groen in de wijk. Overigens kijken we bij de plannen voor de reconstructie van wegen en fiets- en voetpaden tevens naar de mogelijkheden om samen met omwonenden en gebruikers de groenstructuur te versterken.

Het stallen van fietsen in bewaakte stallingen blijft gratis. We zetten in om op logische plekken voldoende fietsenstallingen te hebben om zo overlast door verkeerd gestalde fietsen te voorkomen. Bij de fietsenstallingen creëren we meer mogelijkheden voor het realiseren van oplaadpunten voor elektrische fietsen.

Openbaar vervoersvoorzieningen behouden

Het huidige voorzieningenniveau van het openbaar vervoer is belangrijk en willen we daarom ten minste handhaven. Het openbaar vervoer wordt georganiseerd door de provincie en de Nederlandse Spoorwegen. De invloed van de gemeente hierop is beperkt. Wij stimuleren inwoners, en vooral ouderen, om meer gebruik te maken van het openbaar vervoer. Zo kunnen we buurt- en wijkbuslijnen behouden.

Duurzame mobiliteit faciliteren

We zoeken naar (nieuwe) manieren voor duurzame mobiliteit zoals OV-fiets en elektrische deelauto's. De vraag naar oplaadplekken voor elektrische auto's neemt toe. Hierbij treden we faciliterend op zonder het leveren van een financiële bijdrage. Het aanwijzen van locaties voor laadpalen wegen we af tegen de parkeerdruk in een gebied.

Uit te voeren acties

- We verbeteren de veiligheid rond scholen door educatie en door samen te kijken naar en waar mogelijk doorvoeren van verbeteringen in de omgeving;
- We onderzoeken de mogelijkheden voor het verbeteren van verkeersafwikkeling in Etten-Leur Noord en bekijken dit in combinatie met de plannen voor de invulling van het Ggz terrein;
- We onderzoeken daar waar een substantiële uitbreiding van het aantal woningen aan de orde is de verkeersafwikkeling en waar nodig komen we met voorstellen om de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid te vergroten en de doorstroming te verbeteren;
- We behouden de kwaliteitsniveaus zoals vastgelegd in Beheren op Niveau;
- We besteden extra aandacht aan het beheer van voet- en fietspaden;
- We vervangen openbare verlichting door LED verlichting;
- We streven kostenbesparing in het openbaar gebied na door de inzet nieuwe technieken, mits dit niet ten koste gaat van de milieukwaliteit;
- We zetten in op het behouden en waar nodig versterken van het openbaar groen in het stedelijk gebied;
- We zetten de verkoop van snippergroen voort;
- We stimuleren dat eigenaren in het buitengebied het groen versterken door de aanleg van nieuwe groenelementen in de vorm van ecologische verbindingszones en de aanleg van erfbeplanting zonder dat dit belemmeringen oplevert voor de bestaande agrarische bedrijven;
- We evalueren het parkeerbeleid in het centrum en voeren waar nodig aanpassingen door;
- We maken een voorstel met daarin de mogelijke varianten voor de toekomstige exploitatie van de parkeergarage Centrum waarbij de gemeente grip houdt op de parkeertarieven;
- We evalueren met alle betrokkenen de parkeerregulering door middel van blauwe zones en voeren waar nodig aanpassingen door;
- We nemen op wijkniveau waar mogelijk uitbreiding van het aantal parkeerplaatsen mee in plannen voor herinrichting van wegen;
- Bij de plannen voor de reconstructie van wegen en fiets- en voetpaden kijken we samen met omwonenden en gebruikers naar de mogelijkheden om de groenstructuur te versterken;
- We realiseren op logische plekken voldoende fietsenstallingen om zo overlast door verkeerd gestalde fietsen te voorkomen;
- We creëren bij de fietsenstallingen meer mogelijkheden voor het realiseren van oplaadpunten voor elektrische fietsen;
- We zetten in op het behouden van de openbaar vervoersvoorzieningen;
- We treden faciliterend op bij het realiseren van oplaadplekken voor elektrische auto's waarbij we geen financiële middelen beschikbaar stellen en de ruimtelijke mogelijkheden bezien in relatie tot de parkeerdruk in een gebied.

3. Economie

Beoogd maatschappelijk effect

In Etten-Leur heerst een goed ondernemersklimaat en wordt proactief meegedacht met ondernemers.

Wat gaan we doen om het maatschappelijk effect te bereiken?

Etten-Leur is en blijft een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven

Binnen West-Brabant blijft Etten-Leur een aantrekkelijke vestigingsplaats voor ondernemers. Etten-Leur levert zo een waardevolle bijdrage aan het stedelijk netwerk rondom Breda. We werken aan een goede relatie met en tussen bedrijven, eigenaren en investeerders. We formuleren gezamenlijke doelen en sluiten onze acties aan op die van de markt. Dat maakt van Etten-Leur een aantrekkelijke vestigingsplaats. We zetten in op een breed aanbod aan werkgelegenheid, op kansrijke sectoren en een goede mix aan bedrijven. Bij herontwikkeling van leegstaande panden door de eigenaar vervult de gemeente een faciliterende rol. Een initiërende rol vervult de gemeente bij het vitaal en toekomstbestendig houden van de bedrijventerreinen.

Op de bedrijventerreinen hebben herontwikkeling en revitalisering de hoogste prioriteit. We volgen daarbij de regionale afspraken met de provincie over de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen. Zolang we via herontwikkeling van bestaand bedrijventerrein aan de vraag kunnen voldoen, hoeven we niet over te gaan tot de aanleg van nieuw bedrijventerrein. Bieden revitalisering en herontwikkeling van bestaande bedrijventerreinen onvoldoende ruimte, dan is uitbreiding van bedrijventerrein mogelijk voor de door groei van Etten-Leurse bedrijven en bedrijfsvestigingen in kansrijke sectoren. Bij het realiseren van een nieuw bedrijventerrein en bij revitalisering van bestaande delen van het bedrijventerrein gaan we uit van een actief grondbeleid.

Zorgen voor vitale bedrijventerreinen die bij de tijd zijn en blijven

Etten-Leur houdt haar bedrijventerreinen vitaal en toekomstbestendig. Bij de herontwikkeling, revitalisering en ontwikkeling van onze bedrijventerreinen zijn duurzaamheid en energietransitie belangrijke onderwerpen. Energietransitie is een beleidsdoel van de internationale gemeenschap, neergelegd in het Klimaatakkoord van Parijs, om van fossiele brandstoffen naar volledig duurzame energiebronnen zoals zonne- en windenergie over te stappen. In de 'overgangperiode', waarin we nu zitten, wordt het aandeel conventionele energiebronnen, zoals kolencentrales steeds verder verkleind, en wordt tegelijkertijd gewerkt om zo veel mogelijk energie te besparen. Het doel is om uiteindelijk tot een volledig duurzame energievoorziening te komen.

De gemeente heeft bij de energietransitie door de bedrijven primair een informerende en stimulerende rol. Deze rol vullen we bijvoorbeeld in door het onder de aandacht brengen van de 'Routekaart duurzaam ondernemen' van de Kamer van Koophandel. Een initiërende rol neemt de gemeente op zich door partijen bij elkaar te brengen, te informeren over subsidiemogelijkheden en te stimuleren om deze mogelijkheden te benutten. Daarvoor moeten we weten wat ondernemers nodig hebben om de energietransitie vorm te geven. De overgang van gas naar andere vormen van energievoorziening, is bijvoorbeeld één van de onderwerpen die we met de Etten-Leurse bedrijven en vervolgens in de regio willen bespreken. We blijven natuurlijk afhankelijk van de landelijke afspraken. Om te voorkomen dat gemeenten elkaar onderling beconcurreren, is regionale afstemming nodig.

De positie van Etten-Leur als regionaal winkelgebied behouden en versterken

Ons winkelhart heeft de aandacht van onze inwoners maar ook van inwoners uit de regio. Daarom willen we de rol als regionaal winkelgebied behouden en versterken. In overleg met ondernemers maken we plannen om goed in te spelen op ontwikkelingen en op de wensen van bezoekers waarbij

een goed en gevarieerd winkelgebied het uitgangspunt is. Onderdeel hiervan is het ondersteunen van economische promotie (citymarketing) en het voorkomen van structurele winkelleegstand door te zorgen voor een compact winkelhart en de ombouw van winkels naar woningen in de aanloopstraten mogelijk te maken. Bij plannen voor uitbreiding van het winkelaanbod moet op basis van een onafhankelijk distributieplanologisch onderzoek worden aangetoond dat er marktruimte aanwezig is én er geen onwenselijke leegstand ontstaat. De openingstijden van winkels en horeca blijven gehandhaafd.

Naast het winkelhart kent Etten-Leur wijk- en buurtwinkelcentra. We gaan als gemeente, vanuit onze faciliterende rol, actiever om met deze winkelgebieden.

De regionale werkgelegenheidsfunctie van Etten-Leur stimuleren

Etten-Leur vindt het belangrijk dat iedereen mee kan doen. Daarvoor is het belangrijk dat mensen kunnen werken. Werken is de beste vorm van sociale zekerheid. De gemeente stimuleert bedrijven om mensen uit de bijstand aan te nemen. De gemeente vervult een bemiddelende rol en stimuleert mensen actief om uit te stromen uit de bijstand. Ook het begeleiden van werk naar werk voorkomt dat mensen in een uitkeringssituatie terecht komen. De contacten tussen bedrijven, onderwijs en overheid worden verder geïntensiveerd om te zorgen dat inwoners duurzaam inzetbaar zijn en blijven op de arbeidsmarkt.

Het bieden van één loket voor ondernemers

De gemeente verbetert de dienstverlening en het contact met ondernemers verder onder het motto 'Antwoord voor bedrijven'. Voor de dienstverlening betekent dit dat we toegankelijk zijn, de processen efficiënt inrichten en de lijnen kort zijn. Zowel fysiek als digitaal is sprake van een één loket functie. De ondernemer staat daarbij centraal. We blijven investeren in de relatie met de ondernemers, zodat we samen resultaten bereiken in het belang van bedrijvigheid en werkgelegenheid in Etten-Leur. We gaan hierbij uit van het principe "ja mits" in plaats van "nee tenzij".

Leegstand van kantoren voorkomen

Vraag naar en aanbod van kantoren stemmen we regionaal af via het Regionaal Ruimtelijk Overleg (RRO) West-Brabant. De te maken afspraken moeten zorgen dat leegstand van kantoren wordt voorkomen. Gezien de beschikbare plancapaciteit staan we geen netto toevoeging van vierkante meters kantooroppervlak toe. Bij leegstaande kantoren die in of tegen woongebieden liggen, denken we mee in het omzetten van de kantoorbestemming in een woonbestemming mits de parkeersituatie dit toelaat.

Toerisme stimuleren

We stimuleren het toerisme met als doel meer toeristen naar Etten-Leur te trekken. We zetten in het verlengde van het Rijksbeleid in op duurzaamheid waarbij de toeristische sector investeert in de natuur. We voeren geen toeristenbelasting in.

Uit te voeren acties

- We werken aan een goede relatie met en tussen bedrijven, eigenaren en investeerders;
- We zetten in op een breed aanbod aan werkgelegenheid, op kansrijke sectoren en een goede mix aan bedrijven;
- We vervullen een faciliterende rol bij herontwikkeling van leegstaande panden door de eigenaar;
- We vervullen een initiërende rol bij het vitaal en toekomstbestendig houden van de bedrijventerreinen;

- We geven de hoogste prioriteit aan herontwikkeling en revitalisering van bedrijventerreinen en pas wanneer dit onvoldoende ruimte biedt, is uitbreiding van het bedrijventerrein mogelijk;
- We voeren een actief grondbeleid bij revitalisering van delen van het bestaande bedrijventerrein en bij het eventueel ontwikkelen van een nieuw bedrijventerrein;
- We brengen in het kader van de energietransitie partijen bij elkaar en stimuleren ze waar nodig om subsidies aan te vragen;
- We behouden en versterken de positie van Etten-Leur als regionaal winkelgebied door het voorkomen van winkelleegstand en het ondersteunen van economische promotie (citymarketing);
- We gaan vanuit onze faciliterende rol actiever om met het wijkwinkelcentrum en de buurtwinkelcentra;
- We stimuleren dat bedrijven mensen uit de bijstand aannemen en stimuleren bijstandsgerechtigden actief om uit te stromen uit de bijstand;
- We intensiveren de contacten tussen bedrijven, onderwijs en overheid verder om te zorgen dat inwoners duurzaam inzetbaar zijn en blijven op de arbeidsmarkt;
- We verbeteren de dienstverlening aan en het contact met ondernemers verder onder het motto 'Antwoord voor bedrijven';
- We realiseren zowel fysiek als digitaal een één loket functie voor ondernemers;
- We voorkomen leegstand van kantoren door geen netto toevoeging van vierkante meters kantooroppervlak;
- We voeren een stimulerend toeristisch beleid om zo meer toeristen naar Etten-Leur te trekken.

4. Onderwijs

Beoogd maatschappelijk effect

Inwoners hebben de mogelijkheid zich te ontwikkelen tot mensen die in staat zijn zelfstandig te functioneren en een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving.

Wat gaan we doen om het maatschappelijk effect te bereiken?

Lokale onderwijsagenda als akkoord tussen gemeente en schoolbesturen uitvoeren

De lokale onderwijsagenda 2018 – 2022 is tot stand gekomen in overleg met de schoolbesturen van het primair en voortgezet onderwijs. De onderwijsagenda vertelt ons hoe deze partners onderwijs en zorg in Etten-Leur verder ontwikkelen de komende jaren. Het onderwijsaanbod in Etten-Leur willen we verder verrijken waardoor nog meer leerlingen onderwijs in Etten-Leur kunnen volgen. Er zijn drie hoofdlijnen in de onderwijsagenda:

1. Etten-Leur versterkt zijn subregionale rol met een rijker onderwijsaanbod.
2. De samenwerking tussen onderwijs, zorg en gemeenten wordt verder versterkt.
3. Meer kinderen kunnen dichterbij huis passend onderwijs volgen.

Mogelijkheden onderzoeken om het onderwijsaanbod uit te breiden

Wij onderzoeken in samenspraak met onze plaatselijke en regionale onderwijsinstellingen, de Industriële Kring Etten-Leur en MKB Etten-Leur of de vestiging van één of meer (dependances van) MBO en/of HBO opleidingen mogelijk is.

De werkgroep jeugd en politiek continueren

Wij vinden het belangrijk dat leerlingen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs in het kader van burgerschapsvorming geïnformeerd worden over de lokale democratie. Bij basisscholen gebeurt dit door het geven van gastlessen of een bezoek door de schoolklassen aan de gemeente. Bij de scholen voor voortgezet onderwijs continueren we de werkwijze die de werkgroep jeugd en politiek de afgelopen vier jaar heeft ontwikkeld. Kern van deze aanpak is erop gericht dat leerlingen door middel van gastlessen inzicht krijgen in de werking van de lokale democratie en zelf leren tot democratische besluitvorming te komen. Dit doen ze door een keuze te maken voor een project en dit daadwerkelijk uit te voeren, zoals bijvoorbeeld 'Vincent's Bright Night', de 'Neon and White Party' en de plannen voor de aanpak van winkelleegstand.

Het aanbod aan voorschoolse en vroegschoolse educatie continueren

Kinderen met een (risico op een) onderwijsachterstand kunnen vanaf 2,5 jaar voorschoolse educatie volgen. Voor leerlingen uit groep 1 en 2 van de basisschool is er vroegschoolse educatie. Via voorschoolse of vroegschoolse educatie leren kinderen al spelend de Nederlandse taal. Dit aanbod wordt minimaal in stand gehouden en waar nodig verbeterd of uitgebreid.

Brede scholen functioneren als hart van de wijk

Vanaf 2018 heeft elke wijk een brede school. We vinden het belangrijk dat er een evaluatie wordt uitgevoerd van het brede school concept met alle betrokkenen. Elke brede school moet een sterke band opbouwen met de wijk en een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de omgeving waarin kinderen opgroeien en wijkbewoners leven. Een brede school als hart van de wijk draagt bij aan meer onderlinge betrokkenheid, meer ontmoeting en het biedt meer kansen om informeel te leren. Niet alle brede scholen hebben een wijkgebouw onder hun dak. Maar ook deze scholen kunnen een verbinding met de wijk tot stand brengen. De gemeente spreekt actief verenigingen en brede scholen aan op het belang van een goede onderlinge samenwerking. Hierdoor wordt het mogelijk optimaal gebruik te maken van het gebouw en de omgeving. De gemeente vervult in deze een coördinerende rol en bevordert wederzijdse afstemming tussen brede scholen en verenigingen.

Multifunctioneel gebruik van ruimtes buiten schooluren

De gemeente faciliteert een beter overleg tussen alle betrokken instanties over het multifunctioneel gebruik van ruimtes van scholen buiten de lesuren. Dit met als doel de bezettingsgraad van deze ruimtes te verhogen. Elke brede school heeft een parttime huismeester en er is één facilitair coördinator voor alle brede scholen. Het beheer van de brede scholen verbeterde daardoor flink. De uitdaging voor de komende periode is het op peil houden van de kwaliteit en kwantiteit van de dienstverlening en het verder verbeteren van het beheer. De komende raadsperiode bepalen we in goed overleg met de partners hoe we kunnen zorgen voor een toekomstbestendig beheer en wat we over hebben voor kwalitatief goed beheer op de brede scholen.

Samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven versterken

Ondernemers zijn belangrijk voor de groei van de economie. Zij hebben baat bij onderwijs in ondernemerschap. Daarom stimuleren we dat het onderwijs meer aandacht heeft voor ondernemerschap. Ook stimuleren we dat onderwijsinstellingen en bedrijven samenwerken aan verbetering van de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en bevorderen we dat leerlingen een richting kiezen die kansrijk is op de arbeidsmarkt. De gemeente stimuleert dat bedrijven voldoende stageplaatsen ter beschikking stellen. De gemeente biedt hiertoe zelf actief maatschappelijke stages aan bij de scholen die maatschappelijke stages in hun onderwijspakket hebben opgenomen. Bijzondere aandacht besteden we aan de uitstroom naar werk van leerlingen vanuit het speciaal voortgezet onderwijs. We zetten samen met de scholen en ondernemers een project op om de uitstroom van deze leerlingen naar werk te bevorderen.

Schooluitval voorkomen

De gemeente zorgt er samen met het onderwijs voor dat schooluitval wordt voorkomen en dat ongeoorloofd verzuim wordt bestreden.

Uit te voeren acties

- We voeren samen met de schoolbesturen de lokale onderwijsagenda uit;
- We onderzoeken of de vestiging van één of meer (dependances van) MBO en/of HBO opleidingen in Etten-Leur mogelijk is;
- We continueren de werkgroep jeugd en politiek;
- We houden het aanbod aan voorschoolse en vroegschoolse educatie in stand, verbeteren dit waar mogelijk en breiden dit uit waar nodig;
- We voeren met alle betrokkenen een evaluatie uit van het brede school concept;
- We spreken actief verenigingen en brede scholen aan op het belang van een goede samenwerking. Elke brede school moet een sterke band opbouwen met de wijk en een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de omgeving waarin kinderen opgroeien en wijkbewoners leven;
- We bevorderen dat brede scholen multifunctioneel gebruikt worden om de bezettingsgraad te verhogen en maken afspraken over een kwalitatief goed en toekomstbestendig beheer;
- We versterken de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven;
- We bieden als gemeente actief maatschappelijke stageplaatsen aan;
- We zetten samen met de scholen en ondernemers een project op om de uitstroom van leerlingen vanuit het speciaal voortgezet onderwijs naar werk te bevorderen;
- We voorkomen schooluitval en ongeoorloofd verzuim.

5. Sport, cultuur en recreatie

Beoogd maatschappelijk effect

Een vitale samenleving met volop mogelijkheden om elkaar te ontmoeten en samen met anderen dan wel alleen te ontspannen op het gebied van sport, cultuur en recreatie

Wat gaan we doen om het maatschappelijk effect te bereiken?

Sport, cultuur en recreatie voor iedereen toegankelijk houden

Wij staan voor een goed, breed en betaalbaar aanbod van sport, cultuur en recreatie zodat iedereen gestimuleerd wordt om mee te doen en niemand hierbij belemmeringen voelt. Wij ondersteunen hiertoe het verenigingsleven, sport, amateurkunst en cultuur. We beperken de kosten voor verenigingen en organisaties, ondersteunen bij de huisvesting en verstrekken waar nodig exploitatiesubsidies.

Onze regionale functie benutten

Wij zijn een regiogemeente waar op het gebied van sport, cultuur en recreatie genoeg te doen is. Wij zijn en blijven daarmee aantrekkelijk voor zowel onze eigen inwoners als die van omliggende gemeenten om te sporten, te genieten van cultuur en te recreëren. Door de bestaande toeristische en recreatieve voorzieningen te behouden en de kwaliteit waar mogelijk te verbeteren, stimuleren we een verdere ontwikkeling van onze vrijetijdseconomie. We werken samen in de regio om de aantrekkingskracht van de gehele regio te bevorderen.

Sporten stimuleren en faciliteren

Inwoners beleven ontspanning en plezier aan sport. Inwoners ontmoeten elkaar tijdens het sporten. Hierdoor is sport een middel om ook andere doelen te realiseren: inwoners voelen zich gelukkiger, hebben een betere gezondheid en voelen zich minder eenzaam. Een goed voorbeeld hiervan is het GALM project (GALM staat voor Groninger Actief Leven Model). We stimuleren dat verenigingen zelf verantwoordelijkheid nemen voor het beheer en onderhoud van hun eigen accommodaties en maken daar waar nodig maatwerkafspraken over de ondersteuning die wij als gemeente bieden. In het subsidiebeleid bouwen we een positieve prikkel in die ertoe leidt dat zelfredzaamheid van de verenigingen beloond wordt. Deze positieve prikkel bouwen we ook in voor verenigingen die veel doen voor jeugd, ouderen en mensen met een beperking. Uitgangspunt moet hierbij zijn een win – win situatie voor de vereniging en de gemeente.

Verenigingen stimuleren om zich breed in te zetten

De gemeente helpt verenigingen waar nodig op weg om zelfredzaam te worden en stimuleert ze om samen te werken bijvoorbeeld op het gebied van inkoop. We ondersteunen ze met onze expertise en met projecten om duurzaamheid en innovatie te bevorderen. Verenigingen krijgen de ruimte om hun maatschappelijke rol in de samenleving te vervullen. We stimuleren ze om hun accommodaties multifunctioneel te gebruiken, maar letten daarbij wel op de relatie met commerciële bedrijven. We wijzen erop dat de wettelijke regels met betrekking tot paracommercie worden toegepast.

Cultuur voor iedereen toegankelijk maken

We stimuleren dat alle inwoners, in het bijzonder de jeugd, de senioren, inwoners met een beperking en inwoners met een minimum inkomen, ontspanning en plezier beleven aan en zich ontwikkelen met cultuur. Naast Nieuwe Nobelaer beschikt Etten-Leur over een groot aanbod aan culturele voorzieningen. Dit voorzieningenniveau willen we behouden en waar mogelijk in kwaliteit verbeteren. Onze culturele verenigingen functioneren zoveel mogelijk op eigen kracht en de gemeente ondersteunt ze waar nodig. Ook volkscultuur moet behouden blijven en waar nodig worden gefaciliteerd. De in Etten-Leur gevestigde musea vervullen hierin een belangrijke rol. Wij

stimuleren dat deze musea meer gaan samenwerken niet alleen onderling en met andere culturele instellingen maar ook met ondernemers, maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen. Binnen de kaders van het nu geldende subsidiebeleid, ondersteunen we de Etten-Leurse musea daar waar nodig.

Kunst-, natuur- en milieueducatie behouden

In samenwerking met Nieuwe Nobelaer biedt de gemeente onze inwoners en in het bijzonder leerlingen van onze scholen kunsteducatie aan. Zij krijgen hierdoor de mogelijkheid om hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Kunst leidt tot meer contacten, vernieuwing en betere sociale verhoudingen in onze samenleving.

Het doel van Natuur- en milieueducatie (NME) is leerlingen uit het primair onderwijs kennis van en over natuur, milieu en duurzaamheid bij te brengen met bijvoorbeeld activiteiten op locatie. We maken gebruik van het NME-buffet van KOEPEL (KOEPEL is de marktplaats voor cultuur- en natuureducatie in de gemeente Etten-Leur en Zundert). We sluiten aan bij het lokaal particulier initiatief om een Milieu Educatief Centrum (MEC) van de grond te krijgen. Binnen de kaders van het nu geldende subsidiebeleid, ondersteunen we dit initiatief daar waar nodig en brengen waar nodig relevante partners zoals Duursaam Etten-Leur, de bijhouders vereniging en het IVN bij elkaar.

Evenementen voor jong en oud behouden

Wij vinden het belangrijk dat er evenementen zijn voor iedereen, voor jong en oud. Particulieren organiseren evenementen. De gemeente helpt hen daarbij met als uitgangspunt 'ja mits' binnen de kaders van het nu geldende subsidiebeleid. De gemeente heeft hier ook een verantwoordelijkheid in regelgeving en handhaving. Continu zoeken we naar balans tussen levendige evenementen, overlast voorkomen en veiligheid waarborgen enerzijds en bewegingsvrijheid voor de organisatoren van evenementen anderzijds.

Uit te voeren acties

- We ondersteunen het verenigingsleven zodat een goed, breed en betaalbaar aanbod van sport, cultuur en recreatie beschikbaar is;
- We beperken de kosten voor verenigingen en organisaties en verstrekken hen waar nodig exploitatiesubsidies;
- We stimuleren een verdere ontwikkeling van onze vrijetijdseconomie;
- We werken samen in de regio om de aantrekkingskracht van de gehele regio te bevorderen;
- We stimuleren dat verenigingen zelf verantwoordelijkheid nemen voor het beheer en onderhoud van hun eigen accommodaties en maken daar waar nodig maatwerkafspraken over de ondersteuning die wij als gemeente bieden;
- We bouwen in het subsidiebeleid een positieve prikkel in die ertoe leidt dat zelfredzaamheid van de verenigingen beloond wordt;
- We bouwen in het subsidiebeleid een positieve prikkel in voor verenigingen die veel doen voor jeugd, ouderen en mensen met een beperking;
- We bieden verenigingen de ruimte om hun maatschappelijke rol in de samenleving te vervullen zonder dat dit leidt tot oneerlijke concurrentie;
- We helpen verenigingen waar nodig om zelfredzaam te worden;
- We ondersteunen verenigingen met onze expertise en met projecten om duurzaamheid en innovatie te bevorderen;
- We stimuleren dat alle inwoners, in het bijzonder de jeugd, de senioren, inwoners met een beperking en inwoners met een minimum inkomen, ontspanning en plezier beleven aan en zich ontwikkelen met cultuur;
- We behouden het voorzieningenniveau op cultureel gebied en verbeteren dit waar mogelijk in kwaliteit;

- We ondersteunen culturele verenigingen waar nodig om deze zoveel mogelijk op eigen kracht te laten functioneren;
- We behouden de volkscultuur en faciliteren deze waar nodig;
- We stimuleren dat de Etten-Leurse musea meer gaan samenwerken niet alleen onderling en met andere culturele instellingen maar ook met ondernemers, maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen;
- We bieden in samenwerking met Nieuwe Nobelaer onze inwoners en in het bijzonder leerlingen van onze scholen kunsteducatie aan;
- We brengen leerlingen uit het primair onderwijs kennis van en over natuur, milieu en duurzaamheid bij door gebruik te maken van het NME-buffet van KOEPEL;
- We sluiten binnen de kaders van het nu geldende subsidiebeleid aan bij het lokaal particulier initiatief om een Milieu Educatief Centrum (MEC) van de grond te krijgen;
- We treden organisatoren van evenementen tegemoet met een houding van 'ja mits' in plaats van 'nee tenzij';
- We zoeken naar een balans tussen levendige evenementen, overlast voorkomen en veiligheid waarborgen enerzijds en bewegingsvrijheid voor de organisatoren van evenementen anderzijds.

CONCEPT 1 mei 2018

6. Sociaal domein

Beoogd maatschappelijk effect

Alle Etten-Leurenaren doen mee en kunnen zich maximaal ontplooien. Etten-Leurenaren krijgen daarbij waar nodig ondersteuning, hebben gelijke kansen op een goede gezondheid en zetten zich actief in voor hun omgeving. De Etten-Leurse jeugd kan zich maximaal ontwikkelen en groeit gezond en veilig op.

Wat gaan we doen om het maatschappelijk effect te bereiken?

Iedereen doet mee

Wij staan een samenleving voor waarin iedereen meedoet en de kansen en mogelijkheden van een individu centraal staan. Dit met als uiteindelijk doel de kwaliteit van leven op een hoger niveau te brengen. Het gaat erom dat iedereen meedoet, inwoners zelfredzaam worden en we hulp bieden waar dat nodig is. We waarborgen de kwaliteit van zorg en ondersteuning voor jongeren, ouderen en inwoners met een beperking. De ingerichte stelsels op het gebied van de Jeugdwet, Wet maatschappelijke ondersteuning en de Participatiewet gaan we meer met elkaar verbinden. We zetten hierbij in op vroeg signalering om inwoners die dit nodig hebben zo snel mogelijk passende (lichtere) ondersteuning te bieden om zo de benodigde uitgaven structureel te kunnen dragen. Ook zetten we in op een intensievere samenwerking met bijvoorbeeld scholen, sportverenigingen en zorgaanbieders. Dit om behoeften van inwoners zo vroeg mogelijk te signaleren en inwoners zo snel mogelijk weer zelfredzaam te maken. Maatwerk is het uitgangspunt voor de ondersteuning die we bieden.

Op financieel gebied handhaven we het gesloten systeem voor het sociaal domein als geheel. Dit betekent dat wanneer we in een jaar geld overhouden op de begrotingsposten die zijn afgebakend op het terrein van WMO, jeugd, participatiewet en minimabeleid dit overschot wordt toegevoegd aan de reserve sociaal domein. Komen we in een jaar geld tekort op deze begrotingsposten dan wordt het tekort gedekt uit de reserve sociaal domein. Vanaf 2019 komen de middelen voor het sociaal domein rechtstreeks in het Gemeentefonds terecht en vervalt de aparte integratie uitkering. Het loslaten van het gesloten systeem bespreken we wanneer blijkt dat er sprake is van een (structureel) tekort of een (structureel) overschot in de reserve 'sociaal domein'. Een andere reden om het gesloten systeem los te laten kan gelegen zijn in de regelgeving van hogere overheden.

Voldoende activiteiten voor jongeren

We ondersteunen jongeren in hun persoonlijke en sociale ontwikkeling. Daartoe organiseert het jongerenwerk onder andere maandelijks een activiteit en/of ontmoeting waarbij de vraag van de jongeren tussen de 12 en de 18 jaar centraal staat. Ook stimuleren we jongeren om meer invloed te hebben op hun eigen omgeving. Door ze te laten meedenken over plannen voor hun wijk, ze te ondersteunen bij het uitvoeren van eigen ideeën, of door hun een stem te geven. Ook leggen we in de prestatieafspraken met instellingen die subsidie krijgen vast dat ze activiteiten voor jongeren organiseren.

Werk boven inkomen

Wij hebben de taak om inwoners met een uitkering aan het werk te krijgen uitgaande van hun vermogen om te werken en het inkomen aan te vullen als inwoners niet (geheel) het minimumloon kunnen verdienen. Ook stimuleren we een goede samenwerking tussen gemeente, (voortgezet) onderwijs en bedrijfsleven om schoolverlaters zo veel als mogelijk direct door te laten stromen naar de arbeidsmarkt. Inwoners die toch afhankelijk zijn van een uitkering proberen we in eerste instantie te plaatsen op een leerwerkplek. Lukt dit niet dan verwachten we dat zij zich inzetten voor een maatschappelijke functie. Inwoners met een arbeidsbeperking hebben beschutte werkplekken nodig. Binnen hun vermogen leveren diezelfde kwetsbare inwoners een bijdrage aan activiteiten met een

maatschappelijke functie. We bieden waar mogelijk als gemeente zelf beschutte werkplekken aan en stimuleren onze partners om dit ook te doen.

Minimabeleid afgestemd op het arbeidsmarktbeleid

We hebben zorg en aandacht voor inwoners, die rond moeten komen van een minimum inkomen en/of schulden hebben. We handhaven hiertoe de 120% norm van het bijstandsniveau. Een betere aansluiting tussen het arbeidsmarktbeleid en het minimabeleid is noodzakelijk om minima maximaal gebruik te laten maken van de mogelijkheden op de arbeidsmarkt, zoals ook door de Rekenkamer West-Brabant in het onderzoek naar armoedebeleid is aangegeven.

Samenwerking continueren

Voor de uitvoering van de taken van het sociaal domein werken we regionaal samen met De6 (Etten-Leur, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Rucphen en Zundert) en met de Brabantse Wal-gemeenten (Bergen op Zoom, Steenbergen, Woensdrecht). We zoeken hierbij altijd de balans tussen regionale samenwerking en ruimte voor lokale invulling.

Eenzaamheid bestrijden

We hebben aandacht voor het voorkomen van eenzaamheid. Hiertoe komen we tot betere afspraken tussen alle betrokken instanties, professionele en vrijwilligers, om eenzame en kwetsbare inwoners in onze gemeente vroegtijdig te signaleren en ze te ondersteunen en te wijzen op de voorzieningen die er zijn.

Voorzieningen dichtbij voor iedereen

Etten-Leur heeft een hoog voorzieningenniveau dat we in stand willen houden. In de wijken fungeren brede scholen als hart van de wijk (zie ook het programma 4. Onderwijs). Het is belangrijk om de voorzieningen op peil te houden om Etten-Leur voor iedereen leefbaar en prettig te houden. Wanneer namelijk in de wijken voldoende basisvoorzieningen en activiteiten beschikbaar zijn voor alle inwoners, is duurdere zorg en ondersteuning minder nodig. Kwetsbare inwoners kunnen dan dichtbij in de wijk op een gelijke en laagdrempelige manier meedoen zonder dat ze daarvoor een indicatie moeten hebben.

Nieuwe concepten ontwikkelen om mensen langer zelfstandig te laten wonen

Inwoners wonen het liefst zo lang mogelijk zelfstandig en in hun eigen omgeving. Dit vraagt om het ontwikkelen van nieuwe concepten voor wonen met zorg en welzijn. Daarnaast wil Etten-Leur ook een dementievriendelijke gemeente zijn. Samen met de kennisinstellingen maken we een plan van aanpak om te komen tot nieuwe concepten voor wonen met zorg en welzijn. In dit plan van aanpak geven we ook aan welke middelen hiervoor nodig zijn.

Mantelzorgondersteuning en ondersteuning van vrijwilligers continueren

De druk op mantelzorgers en vrijwilligers is groot. De gemeente ondersteunt mantelzorgers en vrijwilligers. Dit doen we samen met andere organisaties. De gemeente sluit aan bij de samenstelling en behoeften van de wijk. We gebruiken hierbij alle mogelijke gegevens die we tot onze beschikking hebben. Door deze gegevens (data) goed te benutten, stemmen we de voorzieningen en activiteiten af op de wijk en leveren we echt maatwerk. Onze inwoners en maatschappelijke organisaties krijgen hierbij ruimte om initiatieven mogelijk te maken.

We stellen de behoefte van onze inwoners centraal

We gaan uit van de beleving en behoefte van onze inwoners en vinden het daarom belangrijk dat zo regelarm mogelijk gewerkt moet worden. We bieden het maatwerk waaraan onze inwoners behoefte hebben. De systemen van Jeugdwet, Wmo en Participatiewet zijn daarbij ondersteunend. We nemen inwoners meer en eerder mee in nieuwe ontwikkelingen. Onze professionals krijgen daarin de leiding en het vertrouwen om in overleg met de inwoners tijdens de

keukentafelgesprekken tot de juiste oplossingen te komen. Uitgangspunt hierbij is denken in mogelijkheden en niet in onmogelijkheden. We houden vast aan een één-loketfunctie. Het mag namelijk niet uitmaken wie de inwoner in het netwerk aanspreekt. De inwoner moet via het netwerk direct goed worden verwezen.

De gemeente werkt niet alleen zo regelarm mogelijk richting onze inwoners, maar ook richting de zorgaanbieders. De beschikbare middelen besteden we daardoor zoveel mogelijk aan de daadwerkelijke zorg en ondersteuning. Professionals in het sociaal domein kijken, signaleren en handelen breed en domein overstijgend. Inwoners krijgen hierdoor de best mogelijke zorg en ondersteuning.

Een stimuleringsprogramma voor het aanpakken van de arbeidsmarktproblematiek in de zorg

De arbeidsmarktproblematiek in de zorg is enorm. We willen samen met het onderwijs en werkgevers- en werknemersorganisaties een regionaal stimuleringsprogramma ontwikkelen.

Beschermd wonen en maatschappelijke opvang

In 2017 stelde de gemeenteraad een visie en uitgangspunten vast voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. In deze raadsperiode anticiperen we op de visie die is vastgesteld.

Uit te voeren acties

- We waarborgen de kwaliteit van zorg en ondersteuning voor jongeren, ouderen en inwoners met een beperking;
- We verbinden de ingerichte stelsels op het gebied van de Jeugdwet, Wet maatschappelijke ondersteuning en de Participatiewet meer met elkaar;
- We zetten in op vroeg signalering om inwoners die dit nodig hebben zo snel mogelijk passende (lichtere) ondersteuning te bieden om zo de benodigde uitgaven structureel te kunnen dragen;
- We zetten in op een intensievere samenwerking met bijvoorbeeld scholen, verenigingen en zorgaanbieders om behoeften van inwoners zo vroeg mogelijk te signaleren en inwoners zo snel mogelijk weer zelfredzaam te maken;
- We laten het jongerenwerk maandelijks een activiteit en/of ontmoeting organiseren waarbij de vraag van de jongeren tussen de 12 en de 18 jaar centraal staat;
- We leggen in de prestatieafspraken met instellingen die subsidie krijgen vast dat ze activiteiten voor jongeren organiseren;
- We willen inwoners met een uitkering aan het werk krijgen uitgaande van hun vermogen om te werken en het inkomen vullen we aan als inwoners niet (geheel) het minimumloon kunnen verdienen;
- We proberen inwoners die afhankelijk zijn van een uitkering in eerste instantie te plaatsen op een leerwerkplek. Lukt dit niet dan verwachten we dat zij zich inzetten voor een maatschappelijke functie;
- We bieden als gemeente zelf beschutte werkplekken aan en onze partners stimuleren we om dit ook te doen;
- We handhaven de 120% norm van het bijstandsniveau;
- We geven uitvoering aan de aanbevelingen van de Rekenkamer West-Brabant in het onderzoek naar armoedebeleid;
- We komen tot betere afspraken tussen alle betrokken instanties, professionele en vrijwilligers, om eenzame en kwetsbare inwoners in onze gemeente vroegtijdig te signaleren en ze te wijzen op ondersteuning en de voorzieningen die er zijn;
- Brede scholen fungeren als hart van de wijk;
- We houden voorzieningen op peil om Etten-Leur voor iedereen leefbaar en prettig te houden;

- Een plan van aanpak opstellen gericht op nieuwe concepten op het gebied van wonen en welzijn om mensen langer zelfstandig te laten wonen;
- We bieden inwoners en maatschappelijke organisaties ruimte om initiatieven op het gebied van mantelzorgondersteuning en vrijwilligersondersteuning mogelijk te maken;
- We geven onze professionals de leiding en het vertrouwen om in overleg met de inwoners tijdens de keukentafelgesprekken tot de juiste oplossingen te komen;
- We houden vast aan een één-loketfunctie waarbij de inwoner direct goed wordt verwezen ongeacht wie hij/zij in het netwerk aanspreekt;
- We werken niet alleen zo regelarm mogelijk richting onze inwoners, maar ook richting de zorgaanbieders;
- We ontwikkelen samen met het onderwijs en werkgevers- en werknemersorganisaties een regionaal stimuleringsprogramma om de arbeidsmarktproblematiek in de zorg aan te pakken;
- We anticiperen op de visie beschermd wonen en maatschappelijke opvang zoals die door de gemeenteraad in 2017 is vastgesteld.

CONCEPT 1 mei 2018

7. Volksgezondheid en milieu

Beoogd maatschappelijk effect

Een duurzame en gezonde leefomgeving creëren en behouden.

Wat gaan we doen om het maatschappelijk effect te bereiken?

Samen 'positieve gezondheid' stimuleren

Het bestrijden van overgewicht, bewegingsarmoede, alcohol- en drugsgebruik en sociaal isolement zijn op dit moment onze speerpunten. We zetten samen met onze partners in op preventieve activiteiten ter bestrijding van ongezond gedrag. Gezondheid gaat ook over iemands welbevinden. Dus ook over meedoen, niet alleen fysiek, maar ook maatschappelijk. Niet in de laatste plaats betekent gezond zijn ook dat je in staat bent om zelf regie te hebben over je leven om zoveel als mogelijk zelfredzaam te zijn. Dat alles bij elkaar noemen we 'positieve gezondheid'. Het bevorderen van 'positieve gezondheid' vraagt interacties met en tussen inwoners, in de wijk dus. Gezondheidspreventie doe en kun je ook niet alleen. Samen met scholen, verenigingen en ondernemers kunnen we dit wel beïnvloeden. Effect bereiken met preventie is een proces van de lange adem. We ontwikkelden voor het bestrijden van drugsgebruik een goed werkende ketenaanpak die we continueren. Deze aanpak moet gelden voor jong en oud maar ook voor de aanpak van alcoholmisbruik. Ook op het gebied van gezondheid maken we gebruik van beschikbare data om goed te kunnen sturen op gezondheid waar dat nodig is. Door het zorgen voor een goed fietspadennetwerk en goed begaanbare trottoirs creëren we de voorwaarden om bewegingsarmoede te bestrijden en inwoners te verleiden om te kiezen voor duurzame mobiliteit door te kiezen voor wandelen of fietsen.

Zes minuten AED zones realiseren

Bij een hartaanval of -stilstand zijn de eerste minuten cruciaal. Daarom is het wenselijk dat door onze partners in heel Etten-Leur binnen 6 minuten een AED bij een persoon met een hartprobleem kan zijn. Onze bijdrage bestaat eruit dat AED's in of bij gemeentelijke gebouwen 24/7 bereikbaar zijn/worden, voor zover nodig voor het creëren van een sluitend netwerk van zes minutenzones binnen onze gemeente.

Riolering: toekomstbestendige basisvoorziening

We willen overlast en vervuiling voorkomen door afval- en regenwater en overtollig grondwater in het openbaar gebied zoveel mogelijk via het riool gescheiden op te vangen en te transporteren. Dit vraagt om het stelselmatig vervangen, beheren en verbeteren van het gemeentelijk rioolstelsel. Het verhard oppervlak neemt eerder toe dan af. We ontwikkelen projecten om verhard oppervlak waar mogelijk te vervangen door groen (actie 'steenbreek'). Ook gaan we door met het afkoppelen van hemelwaterafvoeren en het laten infiltreren van dit hemelwater in de bodem. Daardoor wordt de maximale capaciteit van het riool minder snel bereikt. In 2018 maken we een nieuw uitvoeringsplan rioolbeheer. In dit plan kijken we ook naar het klimaatbestendig maken van het riool.

Circulaire economie samen met inwoners vormgeven

De circulaire economie is een economisch systeem dat bedoeld is om herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren en waardevernietiging te minimaliseren. De manier waarop we ons afval inzamelen en (laten) verwerken bepaalt in welke mate wij een bijdrage (kunnen) leveren aan het circulair maken van de economie. Afvalinzameling is een belangrijk thema voor onze inwoners. Het landelijke doel, waaraan wij onze bijdrage leveren, is een circulaire economie in 2050. De komende jaren hanteert de gemeente dan ook het uitgangspunt: Van Afval Naar Grondstof (VANG). Dat betekent dat we naar een nieuw afvalstelsel voor huishoudens toegroeien. Samen met inwoners bespreken we verschillende scenario's. Een beperking en betere scheiding van afval werkt alleen wanneer inwoners en ondernemers bereid zijn om hieraan bij te

dragen en de kosten voor de inwoners en ondernemers beheersbaar blijven. Het nieuwe systeem moet kostendekkend zijn, waarbij de 'vervuiler betaalt'. Daarnaast willen we om de kosten voor inwoners te drukken waar mogelijk inkomsten verwerven door de verkoop van herbruikbaar afval.

Ook het terugdringen van zwerfafval door middel van preventie, toezicht en handhaving heeft onze aandacht. We zetten hiervoor boa-capaciteit in.

Een routekaart voor de energietransitie maken

Internationaal (klimaatakkoord van Parijs) bestaat de ambitie om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim beneden 2° Celsius. Om dit te bereiken, moet de uitstoot van broeikasgassen met minstens 80% teruggedrongen worden. Naast de vermindering van de uitstoot van CO₂ spelen ook andere broeikasgassen een rol, zoals methaan dat vrijkomt in de veeteelt. In het kader van de energietransitie stimuleren we broeikasgasarm produceren en consumeren. We vervangen het gebruik van fossiele brandstoffen door duurzame vormen zoals wind, zon en biomassa en stimuleren onze partners door zelf het goede voorbeeld te geven. Behalve het vergroten van het aandeel schone (hernieuwbare) energie wordt ingezet op energiebesparing. De energievraag moet namelijk omlaag. De totale energietransitie loopt tot 2050. Door inwoners wordt de energietransitie, met uitzondering van zonnepanelen, nauwelijks aangegeven als prioriteit. We gaan hiermee de komende jaren aan de slag, samen met de mede overheden. Dit doen we door als gemeente het goede voorbeeld te geven en in te zetten op voorlichting en communicatie. Ook continueren we de mogelijkheden voor het voordelig aangaan van duurzaamheidsleningen door sportverenigingen en voor maatschappelijk vastgoed.

Omgaan met zonneparken

We voeren een onderzoek uit naar de mogelijkheden en onmogelijkheden voor het realiseren van zonneparken. In dit onderzoek brengen we ondermeer de effecten voor de omgeving in beeld.

Klimaat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid

Voor maatregelen op het gebied van klimaat zijn we ook afhankelijk van landelijk beleid. Het is nog niet duidelijk of we hierin financieel of fiscaal worden ondersteund. Het is erg belangrijk om dit met alle partners in onze gemeente en gemeenten in de regio aan te pakken. Etten-Leur kan de lange termijn doelstelling alleen bereiken door bij elk nieuw besluit rekening te houden met het gebruik van schone (hernieuwbare) energie en energiebesparing. Door nu te investeren in energiebesparende maatregelen, kunnen we op langere termijn besparen. Om goede afwegingen te kunnen maken, nemen we in raadsvoorstellen een paragraaf op over de bijdrage van een voorstel aan de energietransitie. Vanaf 2020 zijn nieuw te bouwen woningen energieneutraal. Gasvrij bouwen is het uitgangspunt. Echter de grootste opgave is energietransitie in bestaand vastgoed, de productieprocessen en de landbouw. Eigenaren van panden en ondernemers dragen primair de verantwoordelijkheid. Wij zetten hierbij in op bewustwording en het stimuleren van energiebesparende maatregelen. Daar waar nodig voeren wij regie en maken gebruik van onze doorzettingsmacht. Wij bezien of aanvullend aan Europese, landelijke en provinciale stimuleringsmaatregelen ook lokale stimuleringsmaatregelen nodig zijn.

Klimaatstresstest voor 2020 uitvoeren

Naast de energietransitie treffen we maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering te beheersen. We moeten voorbereid zijn op hevige regenbuien, hogere temperaturen en droogte. Wij voeren vóór 2020 een zogeheten klimaatstresstest uit. Met de resultaten van deze test bepalen we de kwetsbare plekken voor overstroming, wateroverlast, droogte en hitte. Aan de hand van deze test beoordelen we welke maatregelen nodig zijn.

Geluid aanpakken

Geluidhinder kan de gezondheid schaden. Bovenmatige hinder moeten we voorkomen of terugbrengen tot een acceptabel niveau. Daarom hanteren we op drukke wegen 'stil asfalt' en overleggen we met ProRail over maatregelen langs het spoor.

Asbestdaken saneren

Voor de zomervakantie van 2018 presenteren we een plan van aanpak waarin wordt aangegeven hoe we ervoor zorgen dat we in Etten-Leur op 1 januari 2024 geen asbesthoudende dakbedekking meer hebben. We bekijken hierbij de mogelijkheden om de sanering van asbesthoudende dakbedekking te combineren met de aanleg van zonnepanelen.

Uit te voeren acties

- Het bestrijden van overgewicht, bewegingsarmoede, alcohol- en drugsgebruik en sociaal isolement zijn op dit moment onze speerpunten binnen dit programma;
- We bevorderen 'positieve gezondheid' door interacties met en tussen inwoners, in de wijk;
- We doen gezondheidspreventie samen met scholen, verenigingen en ondernemers;
- We ontwikkelden voor het bestrijden van drugsgebruik een goed werkende ketenaanpak die we continueren voor jong en oud;
- De ontwikkelde ketenaanpak voor het bestrijden van drugsgebruik moet gelden voor de aanpak van alcoholmisbruik bij jongeren en ouderen;
- We zorgen voor een goed fietspadennetwerk en goed begaanbare trottoirs waarmee we de voorwaarden creëren om bewegingsarmoede te bestrijden en inwoners te verleiden om te kiezen voor duurzame mobiliteit door te kiezen voor wandelen of fietsen;
- We streven een sluitend netwerk van zes minutenzones voor AED's na. Onze bijdrage bestaat eruit dat AED's in of bij gemeentelijke gebouwen 24/7 bereikbaar zijn/worden, voor zover nodig voor het creëren van een sluitend netwerk van zes minutenzones binnen onze gemeente;
- We ontwikkelen projecten om verhard oppervlak waar mogelijk te vervangen door groen (actie 'steenbreek');
- We gaan door met het afkoppelen van hemelwaterafvoeren en het laten infiltreren van dit hemelwater in de bodem;
- We maken in 2018 een nieuw uitvoeringsplan rioolbeheer;
- We ontwikkelen samen met onze inwoners een nieuw afvalstelsel voor huishoudens;
- We ontwikkelen samen met onze inwoner een nieuw systeem voor afvalinzameling dat kostendekkend moet zijn, waarbij de 'vervuiler betaalt', de kosten beheersbaar blijven en we blijven behoren tot de vijf goedkoopste gemeenten in West-Brabant qua woonlasten;
- We geven aandacht aan het terugdringen van zwerfafval, afvalpreventie en toezicht en handhaving en zetten hiervoor boa-capaciteit in;
- We geven zelf het goede voorbeeld om de uitstoot van CO2 te verminderen en zetten in op voorlichting en communicatie;
- Wij continueren de duurzaamheidsleningen voor sportverenigingen en maatschappelijk vastgoed;
- We nemen, om goede afwegingen te kunnen maken, in raadsvoorstellen een paragraaf op over de bijdrage van een voorstel aan de energietransitie;
- Vanaf 2020 zijn nieuw te bouwen woningen energieneutraal. Gasvrij bouwen is het uitgangspunt. Echter de grootste opgave is energietransitie in bestaand vastgoed, de productieprocessen en de landbouw. Eigenaren van panden en ondernemers dragen primair de verantwoordelijkheid. Wij zetten hierbij in op bewustwording en het stimuleren van energiebesparende maatregelen. Daar waar nodig voeren wij regie en maken gebruik van onze doorzettingsmacht. Wij bezien of aanvullend aan Europese, landelijke en provinciale stimuleringsmaatregelen ook lokale stimuleringsmaatregelen nodig zijn;

- We voeren een onderzoek uit naar de mogelijkheden en onmogelijkheden voor het realiseren van zonneparken;
- Wij voeren vóór 2020 een zogeheten klimaatstresstest uit. Aan de hand van deze test beoordelen we welke maatregelen nodig zijn;
- We hanteren op drukke wegen 'stil asfalt';
- We overleggen met ProRail over maatregelen langs het spoor om de geluidsoverlast aan te pakken;
- We presenteren voor de zomervakantie van 2018 een plan van aanpak waarin we aangeven hoe we ervoor zorgen dat we in Etten-Leur op 1 januari 2024 geen asbesthoudende dakbedekking meer hebben. We bekijken hierbij de mogelijkheden om de sanering van asbesthoudende dakbedekking te combineren met de aanleg van zonnepanelen.

CONCEPT 1 mei 2018

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Beoogd maatschappelijk effect

In Etten-Leur is het goed wonen, werken en recreëren.

Wat gaan we doen om het maatschappelijk effect te bereiken?

Omgevingswet: ruimte voor initiatieven en experimenten

Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking. De Omgevingswet bevat regels voor de fysieke leefomgeving. De wet vervangt bestaande wetten geheel of gedeeltelijk. In december 2017 stelde de gemeenteraad het 'Koersdocument implementatie Omgevingswet' vast. Dit document bevat de ambitie voor de implementatie. Deze ambitie ontleenden we aan de 'Toekomstvisie'. Bij de implementatie zoekt Etten-Leur samenwerking met de andere gemeenten uit De6. Het succes van de implementatie van de Omgevingswet hangt af van de ruimte voor de gemeente en haar partners om via experimenten ervaring op te doen.

Omgevingsvisie versoepelt de implementatie van de omgevingswet

De Omgevingswet verplicht gemeenten om een omgevingsvisie vast te stellen. Etten-Leur wil voor het in werking treden van de wet over een omgevingsvisie beschikken. Dit versoepelt de implementatie van de wet. De visie is op hoofdlijnen en integrale keuzes zijn complex. Dit vraagt om een goede afstemming en voorbereiding voor het overleg met inwoners, ondernemers en organisaties.

De welstandscommissie blijft bestaan

De welstandcommissie blijft in ieder geval bestaan tot het moment waarop de omgevingsvisie is vastgesteld. Op basis van de vastgestelde omgevingsvisie bekijken wij of de welstandscommissie in de toekomst nodig blijft.

Ruimtelijke initiatieven inpassen

We bieden ruimte voor nieuwe plannen van inwoners en/of partners. Indien nodig zorgt de gemeente voor planologische inpassing (aanpassing van het bestemmingsplan of toepassing van een wijzigingsregeling), uiteraard wel tegen de daarvoor geldende legesbedragen of exploitatiebijdrage. De initiatiefnemer zorgt in dialoog met de omgeving voor een ruimtelijk aanvaardbaar plan. Voorwaarde is wel dat sfeervolle panden, straten en pleinen behouden worden als onderdeel van het behouden van het dorpse karakter van Etten-Leur. Ook willen we geen hoogbouw wat betekent dat de maximale bouwhoogte beperkt blijft tot vier bouwlagen uitgezonderd centraal gelegen binnenstedelijke locaties waar een iets hogere bouwhoogte stedenbouwkundig verantwoord is.

In het kader van de herstructurering van ons buitengebied staan we open voor transitie van vrijkomende agrarische gebouwen naar een andere bestemming, mits de bestemming en de activiteiten duurzaam zijn en passen bij het karakter van de omgeving. Maatwerk is hierbij het uitgangspunt. Nieuwe activiteiten mogen geen belemmering vormen voor de agrarische bedrijven. Hierbij willen we innovatieve ideeën en verbreding van de plattelandseconomie meer ruimte geven in dialoog met de omgeving en met hulp van een omgevingscan. Doel van deze scan is onder andere om besluiten te onderbouwen op basis van feitelijke data op het gebied van een gezonde leefomgeving. We willen een verruiming van de sloop-bonus-regeling in die zin dat maximaal de helft van het gesloopte oppervlak aan legale bijgebouwen mag worden teruggebouwd op een andere locatie. Wij vragen het college om hiervoor een wijziging van het bestemmingsplan Buitengebied voor te bereiden. Bij bestaande woningen in het buitengebied mag bij aanpassing of sloop van een bestaand legaal bijgebouw eenzelfde oppervlakte worden teruggebouwd. Ook hiervoor vragen wij het college om een wijziging van het bestemmingsplan Buitengebied voor te bereiden. Daarnaast willen we dat sprake is van natuurlijke grenzen – bijvoorbeeld wegen zoals de Rijdsdijk – tussen de

wijken en het buitengebied. Dit om te voorkomen dat ondernemers in het buitengebied beperkingen ondervinden omdat zij bestemmingsplantechnisch onder een binnenstedelijke bestemming vallen.

Er is in Etten-Leur ruimte voor maximaal 2 reclamemasten.

Gronden aankopen om doelen te bereiken

Grondbeleid is een middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van de volkshuisvesting, lokale economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen te verwezenlijken. Wij zetten het gecombineerde grondbeleid voort. Een actief grondbeleid bij uitbreiding van het stedelijk gebied en een faciliterend grondbeleid bij binnenstedelijke locaties. Echter op strategische binnenstedelijke locaties willen we actief ontwikkelen. Bij actief grondbeleid hoort niet alleen de grondverwerving maar ook het richting geven aan de te (her)ontwikkelen locaties.

Voor iedereen een passende woning

We willen dat iedereen een beroep kan doen op een passende woning die aansluit bij zijn woonwensen en inkomen. De opgave is om de bestaande woningvoorraad en leegstaande panden optimaal in te zetten als passend antwoord op de vraag van de woonconsument. In dit kader faciliteren we woningaanpassingen zodat mensen in hun bestaande woning kunnen blijven wonen. Nieuwbouw is aanvullend, verbreedt het aanbod en maakt doorstroming naar een andere woning mogelijk. Nieuwbouw biedt tevens ruimte voor nieuwe woonproducten waaronder specifieke vormen van wonen en zorg. Ook willen wij onderzoeken of experimentele woonvormen een oplossing kunnen zijn.

Voor zowel nieuwbouw als de bestaande woningvoorraad is de energietransitie belangrijk (zie programma 7. Volksgezondheid en milieu). Voor de woningproductie zijn we afhankelijk van de ontwikkeling in de markt maar ook van de inzet van de woningcorporaties en ontwikkelaars. Als gemeente voeren we regie door de aankoop van gronden, maar ook door goede afspraken te maken met de betrokken partijen.

We geven in deze raadsperiode de bouwproductie een impuls, zodat woningen worden gerealiseerd voor jeugd/starters, ouderen en eenpersoonshuishoudens, zowel in de koop- als in de huursector (zowel goedkope als middeldure huur). Ook willen we dat aanpasbaar wordt gebouwd voor mensen met een beperking. In deze raadsperiode moeten minimaal 800 woningen worden gerealiseerd. Bij nieuwe woningbouwontwikkelingen dicht bij het centrum, zoals het Stationsplein en het huidige Nobelaerterrein is er oog voor senioren. Ook willen we dat ook oudere wijken aantrekkelijk gemaakt worden voor jongeren. Dit om te blijven zorgen voor gemengde leefbare wijken.

Zoveel als mogelijk bouwen we binnenstedelijk waarbij kwaliteit en leefbaarheid van de woningen en de woonomgeving (met voldoende groen) centraal staan. Is binnenstedelijk onvoldoende ruimte beschikbaar, dan is het realiseren van een nieuwe woonwijk in een uitleggebied mogelijk om onze woningbouwdoelstellingen te realiseren. Hierbij gaan we indien nodig verantwoord om met het instrumentarium van de Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg), wat betekent dat we kiezen voor een zo beperkt mogelijk gebied en een zo beperkt mogelijke tijdspanne.

Spreiding in wijken voor leefbare wijken

We streven in de wijken naar een evenwichtige spreiding naar leeftijd, inkomen en herkomst. Dit draagt bij aan een goede leefbaarheid. Hierbij kijken we ook naar het aanwijzen van 'huurzones' in bestemmingsplannen. Hiermee kunnen we in bestemmingsplannen gebieden exclusief aanwijzen als plek voor huurwoningen in het middensegment (700-900 euro). Groot voordeel is dat we voor genoemde gebieden ook maximumhuurprijzen kunnen vastleggen in verordeningen om zo de woonlasten beheersbaar te houden.

Inwoners kunnen prettig wonen en elkaar in de wijk ontmoeten. Als gemeente bevorderen we de leefbaarheid en gezondheid door bij de inrichting van de leefomgeving daarmee rekening te houden (voorkomen van hinder, natuur, groen en water, sport en spel en aantrekkelijke voet- en fietsverbindingen). Als gevolg van verschillende ontwikkelingen staat de evenwichtige spreiding en de leefbaarheid in sommige wijken onder druk. In belangrijke mate zorgen onze inwoners samen voor een goede leefbaarheid. De gemeente en lokale partners kunnen hen helpen. De gezonde leefomgeving moet bij herontwikkeling van locaties een prominente rol krijgen. In dit kader versterken we waar mogelijk samen met onze partners de groenstructuur binnen onze gemeente.

Een ander element van leefbare wijken is het voorzieningenniveau. Nabijheid van voorzieningen is nodig om mensen die minder mobiel zijn in staat te stellen zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen wonen. Samen met onze inwoners bekijken we of fysieke nabijheid noodzakelijk is of dat ook met andere innovatieve oplossingen de nabijheid van voorzieningen kan worden gerealiseerd.

Onderzoeken van mogelijkheden voor verruiming gebruik Oderkerkpark

Het Oderkerkpark is centraal gelegen in Etten-Leur. Wij onderzoeken of de gebruiksmogelijkheden van het Oderkerkpark vergroot kunnen worden zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van het park.

Uit te voeren acties

- We beschikken voor het in werking treden van de Omgevingswet over een omgevingsvisie. De visie is op hoofdlijnen en integrale keuzes zijn complex. Dit vraagt om een goede afstemming en voorbereiding voor het overleg met inwoners, ondernemers en organisaties;
- We bekijken op basis van de vastgestelde omgevingsvisie of de welstandscommissie in de toekomst nodig blijft;
- We bieden ruimte voor nieuwe plannen van inwoners en/of partners. Indien nodig zorgt de gemeente voor planologische inpassing (aanpassing van het bestemmingsplan of toepassing van een wijzigingsregeling). De initiatiefnemer zorgt in dialoog met de omgeving voor een ruimtelijk aanvaardbaar plan;
- We behouden het dorps karakter van Etten-Leur;
- We staan in het kader van de herstructurering van ons buitengebied open voor transitie van vrijkomende agrarische gebouwen naar en andere bestemming, mits de bestemming en de activiteiten duurzaam zijn en passen bij het karakter van de omgeving. Maatwerk is hierbij het uitgangspunt;
- We willen innovatieve ideeën en verbreding van de plattelandseconomie meer ruimte geven in dialoog met de omgeving en met hulp van omgevingscan. Doel van deze scan is onder andere om besluiten te onderbouwen op basis van feitelijke data op het gebied van een gezonde leefomgeving;
- We willen een verruiming van de sloop-bonus-regeling in die zin dat maximaal de helft van het gesloopte oppervlak aan legale bijgebouwen mag worden teruggebouwd op een andere locatie;
- We willen dat bij bestaande woningen in het buitengebied bij aanpassing of sloop van een bestaand legaal bijgebouw eenzelfde oppervlakte mag worden teruggebouwd;
- Wij zetten het gecombineerde grondbeleid voort. Een actief grondbeleid bij uitbreiding van het stedelijk gebied en een faciliterend grondbeleid bij binnenstedelijke locaties. Echter op strategische binnenstedelijke locaties willen we actief ontwikkelen;
- we faciliteren woningaanpassingen zodat mensen in hun bestaande woning kunnen blijven wonen;

- We bieden met nieuwbouw ruimte voor nieuwe woonproducten waaronder specifieke vormen van wonen en zorg. Nieuwbouw is aanvullend, verbreedt het aanbod en maakt doorstroming naar een andere woning mogelijk;
- We willen onderzoeken of experimentele woonvormen een oplossing kunnen zijn voor het woningtekort;
- We voeren als gemeente bij de nieuwbouw van woningen de regie door de aankoop van gronden, maar ook door goede afspraken te maken met de betrokken partijen;
- We willen in deze raadsperiode de bouwproductie een impuls geven, zodat woningen worden gerealiseerd voor jeugd/starters, ouderen en eenpersoonshuishoudens, zowel in de koop- als in de huursector (zowel goedkope als middeldure huur). Ook willen we dat aanpasbaar wordt gebouwd voor mensen met een beperking;
- We willen 'huurzones' in bestemmingsplannen opnemen en met verordeningen de woonlasten beheersbaar te houden;
- We willen in deze raadsperiode minimaal 800 woningen realiseren;
- We willen dat oudere wijken aantrekkelijk gemaakt worden voor jongeren;
- We bouwen zoveel als mogelijk binnenstedelijk waarbij kwaliteit en leefbaarheid van de woningen en de woonomgeving (met voldoende groen) centraal staan. Is binnenstedelijk onvoldoende ruimte beschikbaar, dan is het realiseren van een nieuwe woonwijk in een uitleggegebied mogelijk om onze woningbouwdoelstellingen te realiseren;
- We gaan indien nodig verantwoord om met het instrumentarium van de Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg), wat betekent dat we kiezen voor een zo beperkt mogelijk gebied en een zo beperkt mogelijke tijdspanne;
- We streven in de wijken naar een evenwichtige spreiding naar leeftijd, inkomen en herkomst;
- We bevorderen als gemeente we de leefbaarheid en gezondheid door bij de inrichting van de leefomgeving daarmee rekening te houden (voorkomen van hinder, natuur, groen en water, sport en spel en aantrekkelijke voet- en fietsverbindingen);
- We geven de gezonde leefomgeving bij herontwikkeling van locaties een prominente rol. In dit kader versterken we waar mogelijk samen met onze partners de groenstructuur binnen onze gemeente;
- We bekijken samen met onze inwoners of fysieke nabijheid van voorzieningen noodzakelijk is of dat ook met andere innovatieve oplossingen de nabijheid van voorzieningen kan worden gerealiseerd;
- Wij onderzoeken of de gebruiksmogelijkheden van het Oderkerkpark vergroot kunnen worden zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van het park.